

Літаратурная старонка (469)

Міхась АНДРАСЮК

Пані Зося

Прыёмнай дырэктара фабрыкі драўляных упаковок валодае пані Зося. Так ужо ён уладкаваны, гэты свет: аднаму сляпы лёс даручае каралеўства, другому — армію жывых людзей, а вось пані Зося атрымала пакойчык, пісьмовы стол, крэсла, ды шмат патрэбнай, як і зусім лішняй паперы. Хай яно ўсё і не ад сляпога лёсу; дзядзька Юра, як сакратар завадской партыйнай арганізацыі таксама ж зрабіў што трэба зрабіць дзеля павышэння статусу вясковай пляменніцы, аднак ці варта гаварыць пра метады, калі канчатковы рэзультат атрымаўся цалкам прыстойны? А, дарэчы, хто сёння памятае партыю, а тым больш яе сярэдняга калібру сыноў? Ніхто. Нат пані Зося, калі ўжо спытаць яе пра прафесійныя крыніцы, успамяне беластоцкую гастронамічную школу, прыгадае і ліцэй у Дубінах, уваскрэснучы у яе памяці добрыя і блягія здарэнні з камп'ютэрных курсаў у Гайнаўцы. А вось пра дзядзьку Юру не пачуецца ад яе ні слова. Няўдзячнасць? Хіба не. Калі ўжо і ёсць нейкія прычыны гэтай кароткай памяці, тады перш за ўсё трэба падумаць пра апалітычнасць прафесіяналаў. А яна — вышэй за ўсякія сваяцкасці. Такім чынам сундукаватая постаць дзядзькі Юры адышла ў забыццё. Час ад часу стрэнеце яе ў мясцовым парку. Разгортваючы прытаптанымі чаравікамі сухое лісце, няспешна брыдзе ў халодную імглу, задумоўваючыся над падманлівасцю жыцця, над нетрываласцю ўлады і моцы. І над несмяротнасцю Няўдзячнасці. А ў парку прытуляюцца, абдымаюцца, цалуюцца маладыя. І не пачуеш слова „дзякуй“ за свой бескарыслівы рэвалюцыйны труд.

— Кава? Гарбата? — спытае пані Зося, калі ўжо пераступіце парогі яе пакойчыка.

Вядома, далёка не кожнаму такое пытанне ставіцца. Прыёмная дырэктара фабрыкі драўляных упаковок усё-такі не гастронамічны прыбытак, дзе першы лепшы бадзьяга, ледзь расчыніўшы дзверы, выяўляе жаданне дагадзіць свайму страўніку, а чуйныя афіцыянткі — здаецца — чытаюць у думках сваіх кліентаў.

Калі аднак пані Зося, крыху прынамсі, ведае вашу асобу, можаце спадзявацца традыцыйнага: „Кава ці гарбата?“

Вы, пэўна, прыкмецілі ўжо, што ў горадзе ўсе сустрэчы, так прыватныя, як і афіцыйныя, службовыя, пачынаюцца з піцця кавы або прынамсі гарбаты. Асабліва моцна трымаюцца за гэты абрад маладыя жанчыны, якія не так даўно прыехалі сюды з навакольных вёсак.

Занадта рана аблажыўшыся патомствам і хатнімі, праявілі абавязкамі, мрояць пра вялікі, бліскучы, бачаны ў тэлевізары свет. І апошняй ніткай, якая спалучае іх з гэтай тэлевізійнай ілюзіяй, з'яўляецца кубак ранішняй кавы. Так яно бывае з паспалітымі, шэрымі жанчынамі. А вось у пані Зосі жаданне, каб пачаставаць вас гарбатай мае зусім іншыя прычыны, ды справа тут не ў комплексах, але ў звычайнай гасціннасці, далікатнасці і культурнасці. Такая ўжо яна ёсць, пані Зося.

Другі год адыходзіць у нябыт, як дантыстычны тэхнік Апенька зрабіў ёй шлюбную прапанову, а пані Зося з-за далікатнасці не адказвае ні так, ні не. Пастароннія людзі — бо толькі яны ўсё і пра ўсіх ведаюць — пашэптваюць тэйком, што Зосіна сэрца назаўжды захапіў непрысутны ўжо ў горадзе мастак Шура. Мо і праўда, каханне іхняе безумоўна было ў найвышэйшым гатунку і справы ішлі туды, куды трэба, значыць — пад вянец.

— А акварэль, гэта рыба марская ці прэснаводная? — спытала дзяўчына, не здагадваючыся нат, што такі нявінны, на пагляд звычайны сказ, перайначыць і сённяшні дзень, і так дакладна абдуманую будучыню. Мастак Шура натужліва якраз змагаўся з Зосіным актам, дабываючы з уяўлення (засліўцы кажуць, што не толькі з яго) дзювачыя грудзі, каб перанесці іх у раёны даступныя і іншым пачуццям, пачуўшы такое, спачатку збялеў, потым пачырванеў раптоўна, а яшчэ потым, элегантна паклаўшы пэндзаль, заявіў неадкладную патрэбу схадзіць у кіёск за папяросамі. І больш яго ў мястэчку не бачылі.

Хваліўся потым наш мясцовы цырульнік, што сустрэў аднойчы Шуру ў Варшаве на Ружыцкім базары. У парваным пінжаку, ашчацінелы, прагульваўся між ларкамі, час ад часу пакрыкваючы:

— Макрэль — акварэль — селядцы! Акула — бамбула — кіт!

Людзі праходзілі абыякава, часам толькі той ці сёй спыніўся, каб больш дакладна распытаць пра выгляд ці харчовыя звычкі незвычайнай рыбы бамбулы.

Пані Зосі, у памяць раптоўна закончанага кахання, астаўся выразна незакончаны партрэт: там, дзе жанчыны звычайна носяць грудзі, калечыць вочы парожня месца. І — магчыма — як цяпер задумоўваюцца спецыялісты, хто і чаму акалечыў мілоскую Венеру, так у далёкай прышласці задумаецца нейкі аматар мастацтва: хто і чаму адняў грудзі Зосі з Гайнаўкі?

Міра ЛУКША

Садом

Двух у белым убранні
прыішлі ў горад вячэрні,
засмужаны незразумелым сумам
і кіслым пахам віна. Чыстае адзенне
здалося ўсім у паўзморку
такім жа шэрым і брудным,
як у жыхароў небаскробаў і каналаў.
Сум адчувалі сваім глыбокім дыхам
толькі вельмі цвярозыя людзі,
якіх віно ўжо не брала або хворыя —
ім нельга піць напой пахучы цвіллю
і разрываючы бутэлькі ў пене;
бо добрае віно прапала, а гарэлкай і спіртам
лячылі скулы і незагойныя раны.
З мяса курэў жахліва сціснуты дых
нядаўна памерлых у пакутах жывёл.
І страх чорных вуліц звываўся ў туман,
і ныраў у пад'езды, аблезлыя дворыкі
і азызлыя, слізкія брамы.

Запрасіў гэтых чыстых чалавекаў
муляр Ігар Б., званы Лотам.
Частаваў іх хлебам, сырам і салам,
— а жонка маўчала сёння незвычайна, —
не называючы псіхам ненармальным,
— спаць паклаў на канапе,
сам лёг у кухні на раскладушцы.
І ўсю ноч пераклікаліся яны
ўтраіх цераз кухонныя дзверы.
Гэты горад загіне, зніштожаны
серай, волавам, агнём і злосцю.
Бог яго сатрэ з зямлі,
бо чалавека тут хіба не знойдзеш,
казалі госці, а Лот прасіўся:
Давайце, таварышы анёлы, пашукаем,
калі не тузін чалавекаў знойдзем,
то хоць з трох будзе з тых,
хто навідзіць сябе, і слова шануе,
і робіць дабро, не чынячы зла.
Тут у нас ёсць і вучоны народ,
і звычайныя людзі, што працуюць
і хваляць добрую вестку...

Збілі боты і сэрцы, і ніяк не знайшлі,
бо калі і быў хто такі,
то вельмі добра схаваўся.

І пакінуў з анёламі Ігар свой горад.
Жонка з ім не пайшла; і кватэра з ёй
асталася ў астылым доме высокім.
І сцелецца над месцам буры смуродны дым,
ці то гар спаленых касцей, ці душаў чад.

Чорную пляму на сваіх картах бачаць птушкі
замест таго горада, і яго абмінаюць;
з зямлі гэта не відна, і бывае такое,
што калі хто сюды заязджае,
хто па справе, а хто славы ці хлеба шукаючы,
назад адтуль ужо не вяртаецца,
і ніхто яго не шукае.

Міхась ШАХОВІЧ

Натхненне

Ноччу страшна крычалі вароны.
Так прашальна-хаўтурна.
Каркалі. У чорнае неба зрываліся.
Час сонцу ішоў на ратунак.
Зямля ад распусты шукала прыхілу.
Думкі трызнілі ў гарачцы-агоніі,
Аж вечнасці подых адчулі.

І вырвалася сонца з палону.

Залётна міргнула.
Дбайна прайшло па змарнелым загоне
І сейбіта боязь спазнала.
Сум свой у росах схавала.
Спахалілася. Небу нешта шагнула,
З высі шчасна зірнула і развіталася.
І зноўку трывога вярнулася.

Ірэна КУЛІК

* * *

Падглядаю думкі
Вопытных сноў
Таплюся ў красе
Стомленага маўчання

Чулліва клічу
Начную прастору
Пакорна цалую
Польмя
Тваёй
Малітвы